

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ตามการรับรู้ของตนเอง และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ ครู จำนวน 954 คน และ หัวหน้าหมวดวิชา จำนวน 512 คน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ข้อกระทงในแบบสำรวจสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา มีจำนวนทั้งสิ้น 94 ข้อ ซึ่งคาดว่าครอบคลุมตัวประกอบทั้ง 5 ตัวประกอบตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ คือทักษะในการนิเทศ และวางแผนดำเนินงานวิชาการ 49 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการวิจัยการศึกษา 10 ข้อ ประสบการณ์ในการสอน 4 ข้อ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ 25 ข้อ เจตคติต่อวิชาชีพครู 6 ข้อ คำนวณค่าความเที่ยงของเครื่องมือแบบความคงที่ภายใน โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูลได้นำคำตอบจากแบบสำรวจมาคำนวณหาค่าตัวกลางเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจายของแต่ละตัวแปรในแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์ตัวประกอบ 2 ครั้ง ในแต่ละครั้งแยกวิเคราะห์ผลการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาและครู วิเคราะห์ตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบอัลฟา และหมุนแกนตัวประกอบ แบบออกนอกนอลด้วยวิธีแวนแมกซ์ เพื่อทราบถึงโครงสร้างตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา

ข้อค้นพบ

ผู้วิจัยได้เสนอข้อค้นพบตัวประกอบที่สำคัญของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา แยกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ตัวประกอบที่สำคัญของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ศึกษาจากข้อมูลตามการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชา พบว่า มีตัวประกอบที่สำคัญ 5 ตัวประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าผลรวมความแปรปรวนร่วมกันจากมากไปหาน้อย และในแต่ละตัวประกอบได้จัดเรียงลำดับตัวแปรตามน้ำหนักตัวประกอบ มีดังต่อไปนี้

ตัวประกอบที่ 1 ทักษะในการนิเทศ และวางแผนดำเนินงานวิชาการ (SSQ = 27.5173) ประกอบด้วยตัวแปร 31 ตัวแปร คือ

1. สามารถปรับปรุงแก้ไขเอกสารการใช้หลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ
2. สามารถจัดแผนการเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น
3. สามารถวางโครงการสอนของหมวดวิชาได้อย่างชัดเจน
4. สามารถส่งเสริมครู อาจารย์ ผลิตอุปกรณ์การเรียนการสอน
5. สามารถจัดทำโครงการงบประมาณรายจ่ายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในหมวดวิชา
ได้เหมาะสม
6. สามารถให้คำปรึกษาแก่ครู อาจารย์ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการเรียนการสอน
7. สามารถจัดให้มีการทดลองและสาธิตเกี่ยวกับการเรียนการสอน
8. สามารถจัดประชุมนิเทศครูที่บรรจุ โอน หรือย้ายมาใหม่เกี่ยวกับนโยบาย
ระเบียบ ข้อบังคับ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
9. ส่งเสริมให้ครู อาจารย์ เข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
10. สามารถเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนอยู่เสมอ
11. สามารถแนะนำแหล่งวิทยาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
12. สามารถนำผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการเรียนการสอน

13. สามารถควบคุมดูแลให้การสอนของครู อาจารย์ เป็นไปตามหลักสูตร
14. มีความสามารถในการตรวจแผนการสอน
15. สามารถกำหนดคุณสมบัติของนักเรียนที่จะเลือกเรียนแผนการเรียนต่าง ๆ
16. สามารถส่งเสริมให้นักเรียนจัดนิทรรศการทางวิชาการขึ้นภายในโรงเรียน
17. สามารถติดต่อประสานงานด้านวิชาการกับหน่วยงานอื่นทั้ง ในและนอกสถาน

ศึกษา

18. สามารถกำหนดแนวทางออกข้อสอบวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชา
19. สามารถแนะนำครู อาจารย์ เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน

การสอน

20. สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อสอบวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ
21. สามารถวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อให้การสอนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
22. สามารถประเมินผลการสอนของครู อาจารย์ในแต่ละภาคเรียน หรือใน

รอบปีการศึกษา

23. สามารถควบคุมดูแลครู อาจารย์ ให้วัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

24. สามารถจัดทำข้อสอบมาตรฐานรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชา
25. สามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายวิชาเพื่อหาทางปรับปรุง

แก้ไข

26. สามารถประเมินผลงานทั้งหมดวิชาโดยส่วนรวมได้
27. สามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงงานวิชาการ
28. สามารถจัดให้ครู อาจารย์ ได้ร่วมกันจัดทำแบบปฏิบัติงานในหมวดวิชา
29. สามารถควบคุมดูแลให้ครู อาจารย์ ได้ปฏิบัติงานตามแผนงานของหมวดวิชา
30. สามารถสนับสนุนให้ครู อาจารย์ ทำการวิจัยในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อ

ปรับปรุงการเรียนการสอน

31. สามารถนำผลการประเมินทางวิชาการมาจัดประชุมสัมมนาเพื่อวางแผนปรับปรุงงาน

ตัวประกอบที่ 2 บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ (SSQ = 4.4792) ประกอบด้วย
ตัวแปร 20 ตัวแปร คือ

1. มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม
2. สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
3. มีความอดทน แน่วแน่ที่จะเผชิญปัญหาในการปฏิบัติงาน
4. กล้าพูด กล้าทำ ในสิ่งที่ตนและเพื่อนร่วมงานเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม
5. มีความสามารถในการจูงใจคน
6. สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นของตนได้ดี
7. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. เป็นผู้กระตุนเตือนให้ครู อาจารย์ในหมวดวิชาตื่นตัวต่อความเคลื่อนไหว
ใหม่ ๆ ทางการศึกษา
9. อุทิศเวลาให้แก่โรงเรียนและงานส่วนรวม
10. เป็นคนตรงต่อเวลา
11. เปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางก่อนตัดสินใจ
12. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูล เหตุผล และประสบการณ์
13. สุขุม รอบคอบ ในการปฏิบัติงาน
14. สนใจในการปรับปรุงงานและวิธีการทำงานของตนให้ดีขึ้นเสมอ
15. เข้าใจและเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น
16. เต็มใจและยินดีที่จะทำความรู้จักพบปะผู้อื่นเสมอ
17. จริงใจและตั้งใจในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
18. กระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจ
19. สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างครู อาจารย์ ในหมวดวิชากับบุคลากรต่าง ๆ
ในโรงเรียน
20. อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ

ตัวประกอบที่ 3 ประสบการณ์ในการสอน (SSQ = 2.6374) ประกอบด้วย
ตัวแปร 5 ตัวแปรคือ

1. เคยทำการสอนในหมวดวิชาที่ได้รับแต่งตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. เป็นผู้ได้เคยสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมาแล้ว
3. เป็นผู้ได้ผ่านการอบรมวิธีการสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. ได้ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอาจารย์ 1 หรือเทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
5. มีบุคลิกลักษณะสง่าผ่าเผย น่าเกรงขาม

ตัวประกอบที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร (SSQ = 1.4898) ประกอบด้วย
ตัวแปร 4 ตัวแปรคือ

1. มีความรู้ ความเข้าใจในความหมายของหลักสูตร
2. มีความรู้ในวัตถุประสงค์ หลักการ และโครงสร้างหลักสูตรทั่วไป
3. มีความรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร
4. มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา

ตัวประกอบที่ 5 เจตคติต่อวิชาชีพครู (SSQ = 1.2560) ประกอบด้วยตัวแปร
4 ตัวแปรคือ

1. มีความรัก และศรัทธาในอาชีพครู
2. ถือว่าอาชีพครูมีเกียรติสูง เป็นประโยชน์ต่อสังคม
3. สนใจศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
4. มีความตั้งใจที่จะสอนนักเรียนให้พัฒนาในทุกด้าน

ตัวประกอบที่สำคัญของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ศึกษาจากข้อมูลตามการ
รับรู้ของครู พบว่า มีตัวประกอบที่สำคัญ 5 ตัวประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าผลรวมความ
แปรปรวนร่วมกันจากมากไปหาน้อย และในแต่ละตัวประกอบได้จัด เรียงลำดับตัวแปรตาม
น้ำหนักตัวประกอบ มีดังต่อไปนี้

ตัวประกอบที่ 1 ทักษะในการนิเทศและวางแผนดำเนินงานวิชาการ (SSQ = 28.3634) ประกอบด้วยตัวแปร 30 ตัวแปรคือ

1. สามารถจัดประชุมครูเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร
2. สามารถวิเคราะห์หลักสูตรของหมวดวิชาเพื่อให้การสอนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. สามารถแนะนำให้นักเรียนแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง
4. สามารถส่งเสริมให้ครู อาจารย์ผลิตอุปกรณ์การเรียนการสอน
5. สามารถจัดทำโครงการงบประมาณรายจ่ายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในหมวดวิชาได้เหมาะสม
6. สามารถให้คำปรึกษาแก่ครู อาจารย์เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการเรียนการสอน
7. สามารถจัดให้มีการทดลองและสาธิตเกี่ยวกับการเรียนการสอน
8. สามารถจัดปฐมนิเทศครูที่บรรจุ โอน หรือย้ายมาใหม่เกี่ยวกับนโยบายระเบียบ ข้อบังคับ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
9. ส่งเสริมให้ครู อาจารย์ เข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
10. สามารถเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนอยู่เสมอ
11. สามารถจัดให้ครู อาจารย์ในหมวดวิชาได้ไปสังเกตการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ
12. สามารถแนะนำแหล่งวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
13. สามารถนำผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการเรียนการสอน
14. สามารถจัดให้ครู อาจารย์ ได้สอนตรงตามความถนัดและความสามารถ
15. สามารถควบคุมดูแลให้การสอนของครู อาจารย์เป็นไปตามหลักสูตร
16. มีความสามารถในการตรวจแผนการสอน
17. สามารถคัดเลือกรายวิชาที่จะเปิดสอนได้ตรงตามความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น
18. สามารถกำหนดคุณสมบัติของนักเรียนที่จะเลือกเรียนแผนการเรียนต่าง ๆ
19. สามารถส่งเสริมให้นักเรียนจัดนิทรรศการทางวิชาการขึ้นภายในโรงเรียน

20. สามารถติดต่อประสานงานด้านวิชาการกับหน่วยงานอื่นทั้งใน และนอก
สถานศึกษา
21. สามารถกำหนดแนวทางออกข้อสอบวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชา
22. สามารถแนะนำครู อาจารย์เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
23. สามารถควบคุมดูแลครู อาจารย์ให้วัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน
ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้
24. สามารถจัดทำข้อสอบมาตรฐานรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชา
25. สามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายวิชาเพื่อหาทางปรับปรุง
แก้ไข
26. สามารถประเมินผลงานของทั้งหมดวิชาโดยส่วนรวมได้
27. สามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงงานวิชาการ
28. สามารถจัดให้ครู อาจารย์ได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติงานในหมวดวิชา
29. สามารถสนับสนุนให้ครู อาจารย์ ทำการวิจัยในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุง
การเรียนการสอน
30. สามารถนำผลการประเมินทางวิชาการมาจัดประชุมสัมมนาเพื่อวางแผน
ปรับปรุงงาน

ตัวประกอบที่ 2 บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ (SSQ = 4.3588) ประกอบด้วย
ตัวแปร 18 ตัวแปร คือ

1. มีความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม
2. สามารถปรับตัว และยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
3. มีความอดทน แน่วแน่ที่จะเผชิญปัญหาในการปฏิบัติงาน
4. กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ตน และเพื่อนร่วมงานเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม
5. มีความสามารถในการจูงใจ
6. สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นของตนได้ดี
7. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

8. เป็นผู้กระตุ้นเตือนให้ครู อาจารย์ในหมวดวิชาต้นตัวต่อความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทางการศึกษา

9. อุทิศเวลาให้แก่โรงเรียนและงานส่วนรวม
10. เป็นคนตรงต่อเวลา
11. เปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางก่อนตัดสินใจ
12. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูล เหตุผล และประสบการณ์
13. สุขุมรอบคอบในการปฏิบัติงาน
14. สนใจในการปรับปรุงงาน และวิธีการทำงานของตนให้ดีขึ้นเสมอ
15. เข้าใจและเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น
16. จริงใจและตั้งใจในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
17. กระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจ
18. สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างครู อาจารย์ในหมวดวิชา กับบุคลากรต่าง ๆ

ในโรงเรียน

ตัวประกอบที่ 3 ประสบการณ์ในการสอน (SSQ = 2.1309) ประกอบด้วย
ตัวแปร 5 ตัวแปรคือ

1. เคยทำการสอนในหมวดวิชาที่ได้รับแต่งตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. เป็นผู้ได้เคยสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายมาแล้ว
3. เป็นผู้ได้ผ่านการอบรมวิธีการสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. ได้ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอาจารย์ 1 หรือเทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
5. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ

ตัวประกอบที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และการวิจัยการศึกษา (SSQ = 1.4599) ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปรคือ

1. มีความรู้ ความเข้าใจในความหมายของหลักสูตร
2. มีความรู้ในวัตถุประสงค์ หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรทั่วไป
3. มีความรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร
4. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา
5. มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวัด และประเมินผลการเรียน
6. มีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา

ตัวประกอบที่ 5 เจตคติต่อวิชาชีวะครู (SSQ = 1.2488) ประกอบด้วยตัวแปร
4 ตัวแปรคือ

1. มีความรัก และศรัทธาในอาชีพครู
2. ถือว่าอาชีพครูมีเกียรติสูง เป็นประโยชน์ต่อสังคม
3. สนใจศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
4. มีความตั้งใจที่จะสอนนักเรียนให้พัฒนาในทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

สาเหตุที่ผู้วิจัย ได้เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา และครูก็เพราะทั้งสองกลุ่มทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดมากกว่ากลุ่มอื่น จึงควรรู้และสนใจพฤติกรรมของกันและกัน และจากผลการศึกษาของโจนส์ (Jones: 1963) พบว่าผู้ร่วมงานมักไม่ค่อยสนใจกับการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูง แต่จะสนใจเฉพาะตำแหน่งบริหารที่สูงกว่าตนเองขึ้นไปเล็กน้อย

จากตารางสรุปข้อค้นพบตามการรับรู้ของทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าตัวประกอบของสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาที่ค้นพบจากการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชาเอง และครูมีความสอดคล้องกันทุกประการ และสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้โดยที่ตัวประกอบด้านทักษะในการนิเทศ และวางแผนดำเนินงานวิชาการ เป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นสมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (Performance Competencies) ตามด้วยตัวประกอบเกี่ยวกับบุคลิกภาพ และ

มนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นสมรรถภาพด้านจิตอารมณ์ (Affective Competencies) ตัวประกอบเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสอน ซึ่งเป็นสมรรถภาพด้านปฏิบัติการ เช่นกัน ตามมาเป็นอันดับสาม อันดับสี่คือตัวประกอบด้านความรู้ในหลักสูตรซึ่งเป็นสมรรถภาพด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Competencies) อันดับสุดท้ายได้แก่ตัวประกอบด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู เป็นสมรรถภาพด้านจิตอารมณ์ การที่ข้อค้นพบจากการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชา และครูมีความสอดคล้องกันก็เนื่องจากว่าหัวหน้าหมวดวิชากับครูนั้นมีการติดต่อกันอยู่เสมอในการเรียนการสอน แต่เมื่อพิจารณาตัวประกอบอันดับแรก คือตัวประกอบด้านทักษะในการนิเทศ และวางแผนดำเนินงานวิชาการแล้วพบว่ากลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา และครูให้ความสำคัญของตัวแปรในตัวประกอบแรกนี้ต่างกัน กล่าวคือหัวหน้าหมวดวิชาให้ความสำคัญในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียน และการสอนของครูอาจารย์ และการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ ส่วนครูให้ความสำคัญในเรื่องการนิเทศ และการวางแผนดำเนินงานวิชาการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติงานมาก ในเรื่องการสร้างข้อสอบหรือการวัดและประเมินผลการเรียนให้ตรงตามหลักสูตร ดังผลการวิจัยของบุญนำ เลาสถิตย์ (2525) ที่พบว่า งานที่หัวหน้าหมวดวิชามีการปฏิบัติมากได้แก่ การร่วมมือกับฝ่ายวิชาการในการจัดการเรียนและจัดตารางสอนของโรงเรียน การประสานงานด้านการวัดผลกับฝ่ายวัดผล หัวหน้าหมวดวิชาจึงให้ความสำคัญในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครู อาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พันสี หินนาคินทร์ (2529) ที่ว่าหัวหน้าหมวดวิชาจะต้องเก่งทั้งในด้านวิธีสอน วิธีวัดผล และนิเทศการสอนเพราะถือว่าเป็นคุณสมบัติอันสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชา และทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญค่อนข้างสอดคล้องกัน ก็คือการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ และวางแผนดำเนินงานวิชาการคงเป็นเพราะในโรงเรียนยังมีการปฏิบัติในด้านนี้น้อย กลุ่มตัวอย่างจึงให้ความสำคัญต่อการวางแผนด้านวิชาการมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนิสิฐ ดงเมือง (2521) เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ที่พบว่ายังมีการปฏิบัติน้อยในด้านการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อบุคลากรภายนอกมาให้ความรู้ใหม่ ๆ ทางด้านวิชาการแก่ครู-อาจารย์มีน้อยมาก ทำให้ครูล้าสมัยในวิชาการ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการของ เอ็ดเวิร์ด ดับบลิว สมิธ (Edward W. Smith: 1961) ที่ว่างานบริหารการศึกษาในโรงเรียนต้องปฏิบัติงานวิชาการให้สูงกว่างานด้านอื่น ๆ คือร้อยละ 40 ของงานทั้งหมด ทั้งหัวหน้าหมวดวิชา และครูจึงให้ความสำคัญ

ในส่วนนี้มากเหมือน ๆ กัน สำหรับครูที่ให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการนิเทศโดยเฉพาะ นิเทศงานวิชาการ เป็นเพราะครูต้องการความช่วยเหลือด้านนิเทศมากและหัวหน้าหมวดวิชามีความเข้าใจในเรื่องการนิเทศการสอนน้อย (สมศรี ช่างนก: 2514) หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติน้อยในด้านการสาธิตการสอน หรือจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาสาธิตการสอนแก่ครู ในหมวดวิชา (ชูจิต อาศัยบุญ: 2518) ครูผู้สอนต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ ในด้านการแนะนำวิธีสอนแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ (วีรเวช ปะทะยศ 2521) ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ วิชัย จันทรเทพา (2524) ที่ว่าครูสังคมศึกษาต้องการความช่วยเหลือ จากศึกษานิเทศก์ในด้านเทคนิคการสอน และการสร้างสื่อการสอน และเขียน จงฤทธิพร (2525) ก็พบว่าครูวิทยาศาสตร์ต้องการนิเทศการสอนหรือการอบรมในเรื่องการสร้าง ข้อสอบ วิธีสอน และในปี 2528 มนัส สุขสวัสดิ์ พบว่าครูสังคมศึกษาต้องการการนิเทศ ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการสอนการวัดและประเมินผลสูงมากในทุกด้าน และ ในด้านการนิเทศภายใน วิชาวัลย์ จำรูญโรจน์ (2525) พบว่าปัญหาในการนิเทศสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอีกปัญหาหนึ่งคือ ผู้บริหารขาดการนิเทศภายใน ซึ่งตามระบบของการ นิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วยงานที่สำคัญ 2 ส่วนคือ การนิเทศงานทั่วไป และการ นิเทศการศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงคารวัฒน์: 2528) ซึ่งเห็นว่าการ นิเทศการศึกษา หรือการนิเทศการเรียนการสอนยังไม่ทั่วถึง อันทำให้การช่วยเหลือ แนะนำ การสอนของครูยังขาดประสิทธิภาพ

สำหรับตัวประกอบที่ 2 คือตัวประกอบด้านบุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์นั้น ทั้ง หัวหน้าหมวดวิชาและครูมีความเห็นสอดคล้องกันถึง 18 ตัวแปร มีเพียง 2 ตัวแปรที่หัวหน้า หมวดวิชามีความเห็นนอกเหนือจากครูคือ สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างครู อาจารย์ใน หมวดวิชากับบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน และอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ ซึ่งอาจ เป็นเพราะการปฏิบัติงานในโรงเรียนโดยเฉพาะภายในหมวดวิชาคือระหว่างหัวหน้าหมวดวิชา กับครู อาจารย์ภายในหมวดวิชายังไม่ค่อยประสานสัมพันธ์กัน ยิ่งระหว่างหัวหน้าหมวดวิชา ด้วยกันก็ยังไม่ประสานสัมพันธ์กันใหญ่ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพหรือประสิทธิภาพ ในการเรียนการสอน รวมถึงขวัญและกำลังใจของครูด้วย และจากผลการศึกษาของ พิสิฐ คงเมือง (2521) ก็พบว่าขาดประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหมวดวิชาด้วยกัน

ซึ่งถือเสมือนว่าหัวหน้าหมวดวิชาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสามารถในการปกครองคน
ในหมวดวิชาของตนเอง และเป็นคุณสมบัติอันสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่งพินัส
ทัมมาคินท์ (2529) ก็ได้กล่าวว่าถ้าหัวหน้าหมวดวิชาปกครองคนในหมวดวิชาของตนไม่ได้
แล้ว งานของหมวดวิชานั้นก็ย่อมที่จะเจริญไปไม่ได้ หัวหน้าหมวดวิชาจึงให้ความสำคัญต่อ
ตัวแปรนั้นนอกเหนือจากความคิดเห็นของครู สำหรับครูนั้นให้ความสำคัญมากในเรื่องที่หัวหน้า
หมวดวิชาควรเปิดโอกาสให้ครู อาจารย์ในหมวดวิชา ได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง
ก่อนตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหัวหน้าหมวดวิชาที่ปฏิบัติงานอยู่ยังไม่ค่อยได้รับฟังความคิด
จากเพื่อนครู และสิ่งที่หัวหน้าหมวดวิชาและครูให้ความสำคัญมากเหมือน ๆ กัน คือเป็นผู้มี
ความสุขรอบคอบในการปฏิบัติงาน มีความอดทนแน่วแน่ที่จะเผชิญปัญหาในการปฏิบัติงาน
และสนใจในการปรับปรุงงานและวิธีการทำงานของตนให้ดีขึ้นเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของจันทน์ อโศกยานนท์ (2522) ที่พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาควรมีคุณสมบัติคือ
มีนิสัยเข้มแข็ง เชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
อารมณ์มั่นคงหนักแน่น สามารถควบคุมครู อาจารย์ในหมวดวิชา ในการตัดสินใจและดำเนิน
มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพดี และมีลักษณะความเป็นผู้นำ และยังสอดคล้องกับความเห็นของ
บาร์นาร์ด (Barnard: 1926 อ้างถึงในวิทยุ สาร 2516) ที่ว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่ง
หัวหน้าหมวดวิชาจำเป็นต้องมีคุณสมบัติของผู้นำเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ความมีชีวิตชีวา
และทนทาน ซึ่งหมายถึงความคล่องแคล่ว ว่องไว ตั้งตัวอยู่เสมอพร้อมที่จะรับสถานการณ์
ทุกชนิดได้ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นหัวหน้าหมวดวิชาที่จะทำให้การปกครองครู
และการบริหารงานวิชาการในหมวดวิชาประสบความสำเร็จได้

ตัวประกอบที่ 3 คือตัวประกอบด้านประสบการณ์ในการสอน ทั้งหัวหน้าหมวดวิชา
และครูให้ความสำคัญของตัวแปรเหมือนกัน คือเป็นผู้ได้เคยสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
และมัธยมศึกษาตอนปลายมาแล้ว เคยทำการสอนในหมวดวิชาที่ได้รับแต่งตั้งมาแล้วไม่น้อย
กว่า 5 ปี ได้ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า อาจารย์ 1 หรือเทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
และเป็นผู้ได้ผ่านการอบรมวิธีการสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
สิ่งเหล่านี้คือเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับผู้สอน หรือครูจะต้องมีดังเช่น วิชัย วงศ์ใหญ่
(2526) กล่าวว่า องค์ประกอบเกี่ยวกับด้านผู้สอน ที่จะต้องมีเพื่อบ่งชี้ถึงคุณภาพของการสอน

คือประสบการณ์ทางการสอน เพราะรูปแบบวิธีสอนมีความแตกต่างกันเกี่ยวกับโอกาสและระดับของการสอนที่ได้กระทำมา เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาปฏิบัติการต่าง ๆ ด้วย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจันทน์ อโศกยานนท์ (2522) ซึ่งพบว่าคุณสมบัตินับอย่างหนึ่งของหัวหน้าหมวดวิชาคือการทำหน้าที่สอนมาอย่างน้อย 5 ปี และนิมลพรรณ เคหะเจริญ (2509) ก็ได้เสนอว่าหัวหน้าหมวดวิชาควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญการสอนในหมวดวิชานั้นอย่างน้อย 5 ปี ส่วนพจน์ เพชรบุรณิน (2529) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำข้อหนึ่งว่า ผู้นำจำเป็นจะต้องมีการศึกษาถึงระดับหนึ่ง แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นระดับสูงสุด นอกจากนี้ผู้นำจะต้องมีประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอด้วย

ตัวประกอบที่ 4 คือตัวประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ทั้งหัวหน้าหมวดวิชาและครูให้ความสำคัญในเรื่องมีความรู้ในวัตถุประสงค์ หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรทั่วไป และมีความรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร โดยที่ครูให้ความสำคัญนอกเหนือไปจากหัวหน้าหมวดวิชาคือมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา ซึ่งบุญนำ เลาสลิตย์ (2525) ก็ได้เสนอแนะไว้ว่าหัวหน้าหมวดวิชาต้องพยายามทำความเข้าใจหลักสูตร รวมทั้งวิเคราะห์หลักสูตรของหมวดวิชา และควรมีการศึกษาค้นคว้า ประเมินผล วิเคราะห์วิจัยเพื่อหาแนวทางปรับปรุงและแก้ไขงานวิชาการในหมวดวิชาที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าหัวหน้าหมวดวิชาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ทั้งผู้บริหารโรงเรียนหัวหน้าหมวดวิชา และครูจะต้องศึกษา เข้าใจและมีความชำนาญในการใช้หลักสูตร หลักสูตรจึงจะประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (สันต์ ธรรมบำรุง 2527: 119) และโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรก็จำเป็นต้องให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สถาพร พันธุ์ประยูร (2530: 192) ที่ศึกษาพบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตรในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรเป็นอย่างมาก นอกจากนี้สังัด อุทรานันท์ (2527: 274) ยังได้กล่าวว่า การติดตามผลการใช้หลักสูตรเป็นหน้าที่หนึ่งของหมวดวิชาอีกด้วย

ตัวประกอบที่ 5 คือ เจตคติต่อวิชาชีวเคมี ทั้งหัวหน้าหมวดวิชาและครูให้ความสำคัญในเรื่องมีความรักและศรัทธาในอาชีพครู ถือว่าอาชีพครูมีเกียรติสูง เป็นประโยชน์ต่อสังคม สนใจศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก และมีความตั้งใจที่จะสอนนักเรียนให้พัฒนาในทุกด้าน สอดคล้องกับการศึกษาของจินนี่ อโณทยานนท์ (2522: 76-77) ที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชาข้อหนึ่งว่า ลักษณะทั่วไปที่หัวหน้าหมวดวิชาควรมี คือ บุคลิกภาพดี มีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นที่เชื่อถือของทุกคน และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีว ทัศนคติหรือเจตคติต่ออาชีพครู เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถภาพของครู (ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา 2519: 12) ในการที่จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ สวัสดิ์ ทวีชัยงาน์ (2518: 99-102) ที่ได้กล่าวว่าการมีคุณค่าของความ เป็นครู หรือคุณธรรมของครู หรือจรรยาบรรณของครูในแง่ที่ครูควรมีคุณภาพ รักอาชีพครู เป็นลักษณะหนึ่งของครูที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ จิน ชี ฮอลล์ และ ฮาวาร์ด แอล โจนส์ (1976) ได้กล่าวว่าสมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งในอาชีพ เป็นสมรรถภาพที่สำคัญประการหนึ่งของครู

ตัวประกอบทั้ง 5 ตัวประกอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นตัวประกอบที่มีความสำคัญทุกตัวประกอบ ซึ่งทั้ง 5 ตัวประกอบมีเปอร์เซ็นต์สะสมของความแปรปรวนเท่ากับ 52.2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งนับได้ว่าได้ตัวประกอบที่สามารถอธิบายสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ได้มากพอสมควร ดังนั้นในการจัดโครงการเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา จึงควรพิจารณาตัวประกอบเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องทักษะในการนิเทศ

ข้อเสนอแนะ

ตัวประกอบตามการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่ม น่าจะใกล้เคียงกับสมรรถภาพที่แท้จริงของหัวหน้าหมวดวิชา เพราะทั้ง 2 กลุ่ม ตัวอย่างเป็นผู้มีประสบการณ์โดยตรง และเป็นผู้ใกล้ชิดกับงานสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการสรรหาและคัดเลือกหัวหน้าหมวดวิชา ควรสรรหาและคัดเลือกหัวหน้าหมวดวิชาที่มีคุณสมบัติและความสามารถดังนี้

- 1.1 มีทักษะในการนิเทศ และวางแผนดำเนินงานวิชาการ
- 1.2 มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 1.3 มีประสบการณ์ในการสอน
- 1.4 มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และการวิจัยการศึกษา
- 1.5 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา

ควรนำตัวประกอบสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาให้มีสมรรถภาพครบถ้วน โดยการ จัดประชุมทางวิชาการ หรือจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ วิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ ทาง การสอนและการนิเทศ เพื่อเป็นการเสริมทักษะ และพัฒนาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยหาสมรรถภาพเฉพาะในแต่ละหมวดวิชาของหัวหน้าหมวดวิชา เพื่อประโยชน์ในการสรรหา และคัดเลือกหัวหน้าหมวดวิชา และทำให้ได้หัวหน้าหมวดวิชา ที่มีคุณภาพ

2. ควรทำการวิจัยหาสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาของระดับอื่น ๆ คือ ระดับประถมศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อจะได้ผลสรุปซึ่งสามารถที่จะทำการส่งเสริมปรับปรุง แก้ไข ให้เกิดผลดีได้ในส่วนรวม

3. ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างแบบทดสอบ หรือมาตราส่วนสำหรับการวัดสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชา โดยใช้ตัวประกอบสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกณฑ์